

С Т А Н О В И Щ Е

относно дисертация за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“

Научна област: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.6. Право

(Административно право и административен процес)

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Юридически факултет, катедра „Административноправни науки“

на тема „Административноправен режим на висшето образование“

на кандидата Александър Светлозаров Костов

1. Данни за дисертанта

Кандидатът Александър Светлозаров Костов е магистър по право от СУ „Св. Климент Охридски“ от 2019 г. От началото на 2020 г. и до момента той заема длъжността „правен съветник“ в правно-информационната компания „Лакорда“ АД, като сред основните му ангажименти по длъжностна характеристика е изготвяне на анализи на нормативната уредба и съдебната практика, изготвяне на статии и новини на юридическа тематика, изработване на правни становища по конкретна проблематика, свързана с дейността на работодателя и други.

2. Данни за докторантурата

Със Заповед на ректора № РД-20-644 от 25.02.2021 г. Александър Костов е зачислен в задочна докторантура по професионално направление 3.6. Право (Административно право и административен процес) към катедра „Административноправни науки“ при Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Със същата заповед за научен ръководител е определена проф. д-р Емилия Панайотова. Периодът на обучение е от 01.03.2021 г. до 01.03.2025 г., като кандидатът е отчислен с право на защита със Заповед на ректора № РД-20-716 от 28.03.2025 г. Индивидуалният план на Александър Костов е утвърден с решение на Факултетен съвет, а темата на дисертационния труд е „Административноправен режим на висшето образование“. В периода на докторантурата Александър Костов е положил успешно заложените в индивидуалния план изпити – по чужд език (английски) и докторантски минимум „Административно право и административен процес“.

Софийският университет „Св. Климент Охридски“ открива процедура за защита на дисертационния труд на кандидата за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ с тема „Административноправен режим на висшето образование“. Със Заповед № РД-38-655/13.10.2025 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, проф. д-р Георги Вълчев, на основание на разпоредбите на действащото законодателство и Решение на Факултетния съвет на Юридическия факултет, е посочен състав на научно жури, чийто вътрешен член съм и аз.

На първото проведено заседание на научното жури, на основата на представената справка за покритите от докторанта минимални национални изисквания, бе констатирано, че Александър Светлозаров Костов отговаря на поставените нормативни изисквания, няма данни за плагиатство и поради това се допуска до защита за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. На същото заседание е решено в настоящата процедура да изготвя и представя становище.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Научната разработка „Административноправен режим на висшето образование“ е с обем от 297 стандартни страници. Структурирана е във въведение, три глави и заключение. Включени са също съдържание, списък на използваните съкращения и списък на използваната литература. Към научния труд е приложена значителна по обем библиография – 31 книги и 29 статии и студии на български език, както и 11 чуждоезикови източници. Впечатление прави също анализът и използването на актуална литература, включваща научни издания от последните години и месеци.

Обект на научния анализ е нормативната уредба в областта, основните принципи, въз основа на които се осъществява висшето образование в Република България, висшите училища като субекти на административните правоотношения и функциите на държавата при осъществяване на политиката в тази сфера на държавно управление. Като допълнителни сфери на проучване и анализ, с оглед пълнота на изложението, в дисертационния труд са изследвани органите на управление на висшите училища, учебния процес, който се провежда в тях, както и статута на членовете на академичната общност.

Съдържанието на труда и направените в него изводи отговарят на поставените в изследването основни цели и задачи, а именно:

- да се представи принципът на академичната автономия като историческо достижение и най-честа конфликтна точка при

- административноправни спорове в сферата на висшето образование;
- да се анализират държавните органи с компетентност в обследваната област и начина на упражняване на правомощията им;
 - да се обследват механизмите за контрол относно законосъобразността и качеството при предоставяне на висше образование, като се идентифицират недостатъците и се отправят предложения за тяхното преодоляване;
 - да се изясни правното положение на основните субекти в областта – висшите училища, академичния състав и обучаващите се лица, като се постави акцент върху административните правоотношения, в които те влизат помежду си.

Методиката при изработването на научния труд се придържа към утвърдената практика. Използвани са правно-догматичният метод, както и методите на наблюдение, описание, сравнение, научен анализ и синтез (исторически и сравнителноправен), индуктивния и дедуктивния метод. Въз основа на тях докторантът е успял по един категоричен начин да постигне поставените цели.

В увода е обоснована актуалността на изследването, която е безспорна и произтича от важността, която образованието заема във всяко държавно управление, както и от факта, че към настоящия момент няма друго монографично изследване, което да е посветено на същата тематика. Очертани са предметът и задачите на труда.

Глава първа е именувана „Историческо развитие и принципи на нормативната уредба“ и се състои от пет параграфа. Първите три от тях разглеждат детайлно и в дълбочина националната нормативна уредба в областта на висшето образование от създаването на Третата българска държава до днес. Изведени са и основните тенденции и приоритети в държавната политика в тази сфера на управление през различните периоди. Параграф четвърти е посветен на наднационалните актове и политики и влиянието, което те оказват върху българската правна уредба. Последното подразделение е, за мен, най-значимото от първа глава. В него детайлно са разгледани основните принципи, върху които се изгражда висшето образование, като особено внимание е отделено на, може би, най-важния от тях – принципа на академичната автономия.

Глава втора, „Функции на държавата в сферата на висшето образование“, също е разделена на пет параграфа. В нея детайлно и с

необходимата прецизност са разгледани правомощията на държавните органи с компетентност в областта, както и съставът и структурата на някои от тях. Последователно е обърнато внимание на Народното събрание, Министерски съвет, министъра на образованието и науката, Акредитационния съвет и Националната агенция за оценяване и акредитация, Съветът на ректорите. Направени са множество предложения de lege ferenda.

Глава трета „Висшето училище“ съдържа седем параграфа и е посветена на административноправния статут на висшите училища. Особено внимание е обърнато на тяхната правосубектност – като юридически лица и като административни органи по смисъла на АПК. Отделено е нужното и на особеностите на тези висши училища, които са подчинени на държавен орган, като например Академията на МВР. Изследвани са органите на управление, техните правомощия и възможността за осъществяване на контрол върху тях. Изяснена е структурата от образователни степени, като са изведени положителните тенденции при тях. Разгледани са статутът на членовете на академичния състав, както и статутът на различните категории обучаващи се във висшите училища лица.

Заключението обобщава достигнатите в основното тяло на труда изводи, обобщава направените предложения de lege ferenda и синтезира становищата, формирани по отделните теми.

След направеното описание на труда, давам следната оценка за неговите теоретични и научно-приложени качества:

Дисертацията „Административноправен режим на висшето образование“ представлява първото цялостно монографично изследване в областта. Александър Костов, стъпвайки на оскъдната национална теория, е успял детайлно да анализира всички значими аспекти от административноправния режим на висшето образование.

Актуалността на темата е безспорна, доколкото България е страна, която винаги е издигала образованието във висша ценност. Необходимостта от извеждането на висшето образование на световно ниво и преодоляването на нормативните пречки, които стоят по пътя на посочената цел, са безспорни. По изложените съображения дисертационният труд би могъл да послужи като ориентир както на законодателя, така и на органите на изпълнителната и съдебната власт.

Авторът изследва цялостната правна рамка на национално ниво. Съдържанието на теоретичното изследване почива на сериозен, обоснован и систематичен анализ. Александър Костов демонстрира висока

подготвеност по темата. Разгръща проучвания въпрос, като ясно посочва и аргументира своите позиции. В теоретичния труд изпъкват компетентност, вещина, осведоменост по всеки разглеждан въпрос, осмислян многостранно и в пълнота. Дисертацията по своята същност е един прецизен и добре структуриран научен труд. Изложението е поднесено по разбираем и достъпен начин. Видно е, че авторът приема материята като своя лична кауза и е вложил усилията си да привлече и читателя към нея. Отправената към нормотвореца и компетентните органи критика е обоснована, а предложенията – аргументирани.

Представената за становище работа е изготвена самостоятелно. Резултатите и приносите в научния труд са оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които Александър Костов няма участие. На основание чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България е представена декларация за оригиналност на дисертацията „Административноправния режим на висшето образование“. Позоваването на други автори е извършено чрез коректно цитиране по смисъла на Закона за авторското право и сродните му права и чрез библиография.

В заключение на тази част от становището си ще посоча, че дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 66 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Авторефератът съдържа всички необходими реквизити. В него е направена обща характеристика на дисертационния труд. Аргументирана е неговата актуалност. Посочени са обектът, предметът и задачите на изследването, използваната методология, обемът и структурата на научния труд, библиографията. Представено е накратко съдържанието на научното съчинение. Самостоятелно място е отделено на приносните моменти. Описани са публикациите, свързани с дисертационния труд. Авторефератът е оформен коректно и съответства на темата и съдържанието на докторантската работа.

4. Научни приноси

В дисертационния труд детайлно са разгледани множество проблеми на нормативната уредба и практиката по нейното прилагане. Като основни приносни моменти на труда може да бъдат отбелязани:

- Обоснована и напълно резонна критика на чл. 22, т. 4 ЗВО;

- Отправяне на предложение de lege ferenda, свързано с допълнението на чл. 20 и чл. 21 ЗВО;
- Теоретичен принос е авторовият критерий за определяне границите на академичната автономия – законът, както и последващите разсъждения по въпроса;
- Отправена е обоснована критика на законодателя по отношение на момента на закриване на висшето училище;
- Принос е анализът на същността и характера на Стратегията за развитието на висшето образование и решението на Народното събрание, с което тя се приема;
- Предложение de lege ferenda Националната карта за висше образование да се приема от Народното събрание по предложение на Министерски съвет;
- Предложение de lege ferenda относно възнагражденията на академичния състав;
- Изключително резонно предложение за изменение на разпоредбата на чл. 88в ЗВО за контрола върху актовете на НАОА, с които се отнема акредитация;
- Принос е предложението на законодателно ниво да бъде посочено кой е органът – Акредитационният съвет или НАОА;
- Принос е аргументираното изясняване характера на акта, с който се дава акредитация, респективно – с който се отказва предоставянето на акредитация;
- Отправено е предложение да се създаде възможност, при осъществен следакредитационен контрол, висшето училище да поправи недостатъците и да върне първоначалната си оценка;
- Теоретичен принос е предложената дефиниция за висшето училище като юридическо лице;
- Теоретико-практичен принос има анализът на възможността за обжалване актовете на висшето училище и съпоставянето ѝ с общата клауза по чл. 120 КРБ.

Следва да се подчертае, че посочването няма изчерпателен характер, а цели само и единствено да илюстрира качествата на труда, както и способностите и потенциала на кандидата.

5. Публикации на кандидата

Публикациите на Александър Костов са достатъчни по обем и тематичен обхват и демонстрират задълбочения му интерес към обсъжданата в дисертационния труд материя, а именно:

1. Балансът на правомощия между законодателна и изпълнителна власт в сферата на висшето образование, De Jure, 2023, бр. 2, с. 354-359, ISSN 1314-2593

2. Статут, конституиране и структура на Националната агенция за оценяване и акредитация и нейните органи, De Jure, 2024, бр. 1, с. 173-184, ISSN 1314-2593;

3. Производство по институционална акредитация във висшето образование, De Jure, 2024, бр. 2, с. 377-387, ISSN 1314-2593;

6. Заключение

Дисертационният труд „Административноправен режим на висшето образование“ на Александър Костов е представен във вид и обем, съответстващи на изискванията на катедра „Административноправни науки“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Свети Климент Охридски“. Той съдържа както теоретични обобщения, така и решения на важни приложни проблеми в областта на административното право. Трудът представлява оригинален принос в юридическата наука. Александър Костов притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Право“ и по-специално в сферата на административното право и административния процес.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от разгледаните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Александър Светлозаров Костов в научна област: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право (Административно право и административен процес).

31.10.2025 г.

Изготвил становището:
доц. д-р Капка Георгиева-Атанасова